

Till
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

e-post:
s.remissvar@regeringskansliet.se
david.brandell@regeringskansliet.se

Alvik 2020-12-22

Yttrande över promemorian Covid-19-lag

Diarienummer S2020/09214

Sveriges kristna råd (SKR) består av 26 medlemskyrkor och 3 observatörer. Dessa 29 kyrkor representerar tillsammans praktiskt taget alla kristna kyrkor och samfund i Sverige. Med grund i kristen tro är kyrkorna i Sverige, liksom runt om i världen, engagerade i frågor som rör människors liv, värdighet och rättigheter. Kyrkorna i Sverige har stora kontaktytor med människor i olika livssituationer. Frågor om människors villkor aktualiseras i olika sammanhang, inte minst bland de människor som migrerat till Sverige. Kyrkorna i Sveriges kristna råd vill samverka med andra samhällsaktörer för ett inkluderande samhälle där människors rättigheter och värdighet värnas. I det nu aktuella fallet handlar det konkret om att värna människors liv och hälsa.

Kyrkorna inom Sveriges kristna råd har under hela pandemin tagit och fortsätter att ta stort ansvar för att upprätthålla sin verksamhet på ett ansvarsfullt och smittsäkert sätt. Församlingarnas verksamhet har ställts om för att efterleva de direktiv som utfärdats av regeringen, Folkhälsomyndigheten och länsstyrelserna.

Våra kommentarer nedan gäller för kyrkorna i stort, i vissa fall är de även relevanta för övriga trossamfund. Vår medlemskyrka Svenska kyrkan har avgivit ett eget yttrande där man adresserar de frågor som är specifika utifrån den särskilda lagstiftning och de uppgifter som gäller Svenska kyrkan.

Kyrkorna inom Sveriges kristna råd vill även i fortsättningen att ha beredskap att snabbt anpassa sin verksamhet efter nationella och regionala råd och rekommendationer och genomföra verksamheten på det sätt som förutsättningarna medger. Att värna liv handlar både om att bekämpa smitta och att befrämja folkhälsan i ett vidare perspektiv. Här ser Sveriges kristna råd att kyrkorna har en viktig samhällsuppgift.

Sammanfattning

Sveriges kristna råd *accepterar* med hänsyn till den rådande situationen förslaget om en tillfällig lag om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen Covid-19.

Sveriges kristna råd *framhåller* vikten av det begränsade tidsspannet då lagen, om den tillämpas, får konsekvenser för grundläggande fri- och rättigheter och dessutom kan komma att påverka det demokratiska arbetet.

Sveriges kristna råd *framhåller* vikten av att bygga ut och underbygga resonemangen kring de föreslagna möjligheterna att inskränka den grundlagsskyddade mötes- och demonstrationsrätten.

Sveriges kristna råd *understryker* att begränsning av grundlagsfästa rättigheter är en extraordinär åtgärd. Religionsfriheten och möjligheten att utöva religion, enskilt och tillsammans, är en grundlagsskyddad och absolut rättighet som inte ska begränsas. Det är därför av stor vikt att den nu föreslagna begränsningen endast gäller så länge det är motiverat av hänsyn tagen till smittspridningen och att lagregleringen är tydligt beskriven och motiverad. Sveriges kristna råd noterar också att en stängning av kyrkorum av smittskyddsskäl innebär en direkt inskränkning i enskildas möjligheter att utöva sin religion. Regeringen bör därför vidareutveckla sitt resonemang vad gäller lagens relation till den absoluta rätten till religionsfrihet.

Sveriges kristna råd *föreslår* att det i en ny förordning beslutad med stöd av den nya lagen tas fortsatt hänsyn till att begravningar även fortsatt ska kunna ske och föreslår att den nu gällande särregleringen ifråga om antalet deltagare vid sammankomster för religionsutövning som hålls med anledning av dödsfall förs över till den nya förordningen.

Allmänna synpunkter

Sveriges kristna råd accepterar förslaget med hänsyn till den rådande situationen. Förslaget innebär dock en för enskilda ingripande reglering och Sveriges kristna råd vill betona vikten av att tillämpning sker utifrån de allmänna förutsättningar för begränsningar, vilka regleras inom ramen för 7 § i förslaget, de allmänna riktlinjerna för smittskyddet samt med respekt för grundläggande fri- och rättigheter.

Den modell som föreslås innebär en hög grad av flexibilitet, vilket är en fördel då det till exempel innebär att det blir möjligt att göra regionala inskränkningar där smittspridningen är hög. En eventuell nackdel kan vara att det för både organisationer och enskilda är svårt att förhålla sig till att såväl regeringen och Folkhälsomyndigheten som länsstyrelserna kan komma att föreskriva olika restriktioner.

Särskilda synpunkter

Sveriges kristna råd efterfrågar tydliggöranden på vissa punkter som rör kyrkornas verksamhet eller som kan ge upphov till viss problematik.

Allmänna sammankomster, offentliga tillställningar och förslag till lag om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19

I trossamfundens arbete ser vi att den tilltagande sociala isoleringen tenderar att öka social utsatthet och psykisk ohälsa, i synnerhet i grupper som redan lever i en utsatt situation. Förslaget får konsekvenser för trossamfundens möjligheter att arbeta med människor i utsatta situationer. Det blir praktiskt svårt och ett etiskt dilemma när man i den diakonala tjänsten står med människor i ytterst

utsatt situation, människor som ofta är beroende av denna kontakt för orka, kunna och vilja leva vidare. Exempel är köer som uppstår vid matutdelning och tillgången till ett öppet café för gemenskap.

Sveriges kristna råds övergripande synpunkt är att analys och resonemang kring de föreslagna möjligheterna att förbjuda till exempel allmänna sammankomster behöver byggas ut och byggas under, framförallt när det gäller förbudet. Om de grundlagsskyddade fri- och rättigheterna helt ska inskränkas, bör resonemangen kring pandemin, att förhindra smittspridning, brister och påfrestningar inom sjukvård och äldrevård i högre grad förklara varför.

Religionsfriheten

Förslaget redogör för grundläggande fri- och rättigheter och betonar att aktuellt förslag utgör godtagbara begränsningar av dessa. Sveriges kristna råd saknar dock i promemorian ett resonemang kring religionsfriheten som en absolut rättighet och dess förhållande till bland annat mötesfriheten, utöver vad som framgår av meningen (sidan 24) där det uttalas att en begränsning av allmänna sammankomster bland annat kan innebära inskränkningar "att genom möten utöva sin religion". Europadomstolen har uttalat att "freedom of thought, conscience and religion is one of the foundations of a democratic society within the meaning of the Convention. It is, in its religious dimension, one of the most vital elements that go to make up the identity of believers and their conception of life" (Kokkinakis vs Greece, nr31).

Religionsfriheten är en mer grundläggande rättighet än till exempel egendomsskyddet och näringsfriheten vilka promemorian ger en mer utförlig behandling (sidan 55-58). Sveriges kristna råd anser det nödvändigt att regeringen på ett tydligare sätt utvecklar resonemang kring den föreslagna lagens relation och möjliga tillämpning i förhållande till religionsfriheten. Detta gäller inte minst med tanke på att arbetet med denna tillfälliga lag kan bli underlag för fortsatt och mer permanent lagstiftning inom området (tillfälliga lagar har en tendens att i någon form permanentas....).

Möjlighet till fortsatt hänsyn vad gäller begravningsverksamheten

Begravningsverksamheten som samhällsviktig tjänst berör och engagerar många människor. Det är av stor betydelse för närstående att kunna ta ett värdigt avsked av sina döda. Sveriges kristna råd har redan tidigare tagit fram råd och stöd för hur enskilda ska kunna delta på ett säkert sätt.

Begravningsverksamhetens särskilda förutsättningar är följande:

- Om inte begravning kan ske i kretsen av de närmaste är risken stor att många vill skjuta upp den, vilket i sig leder till en rad problem. Ett etiskt och värdigt omhändertagande av avlidna behöver säkerställas.
- Begravningen blir ett särskilt viktigt tillfälle när fler än vanligt avlider på grund av pandemin och möjligheten till avskedstagande kan vara begränsad. Riter har stor betydelse för människors tolkning av sina liv och därmed också för den existentiella hälsan. Tillgången till riter behöver därför säkras, särskilt i tider av kris. Begravningen är ett omistligt steg i sorgebearbetningen.

Med den nu föreslagna lagen kommer det att bli möjligt att upphäva förbudsförordningen och i stället införa begränsningar som avser allmänna sammankomster och offentliga tillställningar i syfte att förhindra spridning av Covid-19 med stöd av den nya lagen. Detta är något som regeringen också förutskickar i promemorian. Sveriges kristna råd betonar vikten av att det i en ny förordning beslutad med stöd av den nya lagen tas fortsatt hänsyn till att begravingar även fortsatt ska kunna ske och

föreslår att den nu gällande särregleringen ifråga om antalet deltagare vid sammankomster för religionsutövning som hålls med anledning av dödsfall förs över till den nya förordningen.

Tydlighet ifråga om vilka som ska räknas som deltagare

Vilka som ska räknas som deltagare diskuteras på sidan 25 i promemorian. Där hävdas att om föreskrifter tas fram med krav på begränsningar av antalet deltagare vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar bör tydlighet ifråga om vilka som omfattas av dessa begränsningar eftersträvas. Det bör göras klart om antalet inkluderar eller exkluderar till exempel medverkande eller personer nödvändiga för genomförandet av en sammankomst. Sveriges kristna anser detta vara viktigt och angeläget eftersom frågor kring detta ofta uppstått i kyrkornas sammanhang.

Kyrkornas verksamhet omfattas av flera av de föreslagna regleringarna

När det gäller platser dit allmänheten har tillträde och föreslagen reglering i form av förbud mot att samlas i ett sällskap av en viss storlek och förbud mot att vistas på en viss särskilt angiven plats gör Sveriges kristna råd bedömningen att kyrkobyggnader och begravningsplatser kan omfattas av bestämmelserna i 13–14 §§ då allmänheten normalt har tillträde till dessa platser.

Kyrkornas verksamhet kan komma att träffas av flera av de förbud/begränsningar som kan meddelas med stöd av den föreslagna regleringen. I kyrkorummen sker allmänna sammankomster- och offentliga tillställningar, bland annat i form av gudstjänster och kyrkliga handlingar som dop, vigsel och begravning, kyrkorna har även lokaler och platser för fritids- och kulturändamål, bland annat för verksamhet med barn och ungdomar och för det diakonala arbetet.

Kyrkorna använder och upplåter även lokaler för privata sammankomster såsom minnesstunder och möten för andra föreningar. I kyrkorna kan även bedrivas viss serveringsverksamhet, till exempel kyrkkaffe i anslutning till gudstjänster och andra samlingar.

Det är önskvärt att kraven på den som upplåter en lokal för andra är tydliga och att det klart framgår vad som förväntas av lokalägaren samt att hänsyn tas till praktiska möjligheter att vidta smittskyddsåtgärder.

Många församlingar har en formell uppbyggnad som föreningar med medlemmar. Det behöver klargöras i vilken mån som regleringarna gäller möten som inte är offentliga, dit bara medlemmar är välkomna. Det kan gälla beslutande församlingsmöten, styrelsemöten, möten i mindre grupper för studier och gemenskap mm. Det verkar också finnas en oklarhet vad gäller till exempel scoutgrupper. Utifrån berättelser från olika församlingar har vi kunnat notera att Polismyndigheten i olika distrikt på olika sätt tillämpat den nu aktuella regeln om max åtta personer (gäller den eller gäller den inte en definierad grupp av medlemmar?).

Det bör också påpekas att kyrkorna, precis som många andra i samhället, möter svårigheter att upprätthålla det demokratiska samtalet. När församlingsmöten inte kan hållas avstannar samtal kring aktuella frågor och beslut som rör identitet, verksamhet och ekonomi kan inte beredas och diskuteras på ett demokratiskt önskvärt sätt.

Platser för fritids- och kulturändamål

När det gäller verksamhet på en plats för fritids- eller kulturverksamhet vill Sveriges kristna råd betona vikten av att barnets bästa och barns behov av fritidsaktiviteter hörsammars särskilt. Kyrkorna bedriver liksom många andra trossamfund olika verksamheter för barn och ungdomar kopplat till fritids- och kulturändamål, däribland, lägergårdar, konfirmationsverksamheter, den diakonala verksamheten, körverksamhet, kulturverksamhet, förskola, samarbeten med skolor etcetera. Innan eventuella begränsningar av sådan verksamhet initieras bör följderna utifrån barnens bästa och barns behov av fritidsaktiviteter analyseras.

Angående ersättning för kostnader som kan uppkomma

I promemorian hänvisas till regeringens pengasatsningar (sidan 59). Kyrkorna inom Sveriges kristna råd, och trossamfunden generellt, har under pandemin gjort en rad viktiga sociala insatser för att motverka och lindra utsatthet, insatser som kompletterar det offentliga insatser. Samtidigt har viktiga intäktsmöjligheter kraftigt begränsats genom smittskyddsrestriktioner. Det gäller såväl insamlingar och kollekter som intäkter från uthyrning av lokaler. Kyrkornas läger- och kursgårdar drabbas på motsvarande sätt av förlorade intäkter.

Dagens begränsning i deltagarantal i allmänna sammankomster och offentliga tillställningar innebär redan nu till exempel att gudstjänster inte kan genomföras fysiskt, vilket i sin tur för med sig att kollekter inte kommer att kunna samlas in i den utsträckning som annars är möjligt. Ett skarpare förbud i ett tillspetsat smittspridningsläge får ytterligare ekonomiska konsekvenser bland annat för trossamfundens diakonala arbete, för kör- och kulturverksamheten, för barn- och ungdomsverksamheten, för det internationella biståndsarbetet med mera i och med att kollektinsamlingen får begränsade möjligheter.

Det vore därför rimligt att även trossamfunden ges möjlighet till ekonomisk kompensation från det offentliga, på motsvarande sätt såsom en rad andra aktörer i samhället. Det är angeläget att generella stöd utformas på ett så att trossamfundens verksamhet omfattas.

Avslutning

Avslutningsvis vill Sveriges kristna råd påminna om att deltagande i ett regelbundet gudstjänstliv för många kristna är grundläggande. Digitalt filmade eller strömmande alternativ kan inte ersätta närvaron i den gemensamma gudstjänsten med dess karaktär av gemensam tillbedjan och möte med Gud och andra kristna. För medlemmar i vissa av våra medlemskyrkor är också den regelbundna delaktigheten i förvaltandet av och mottagandet av sakramenten en avgörande del i det kristna livet.

För Sveriges kristna råd

Karin Wiborn, generalsekreterare

Handläggare: Björn Cedersjö, tel 0705 696 496